

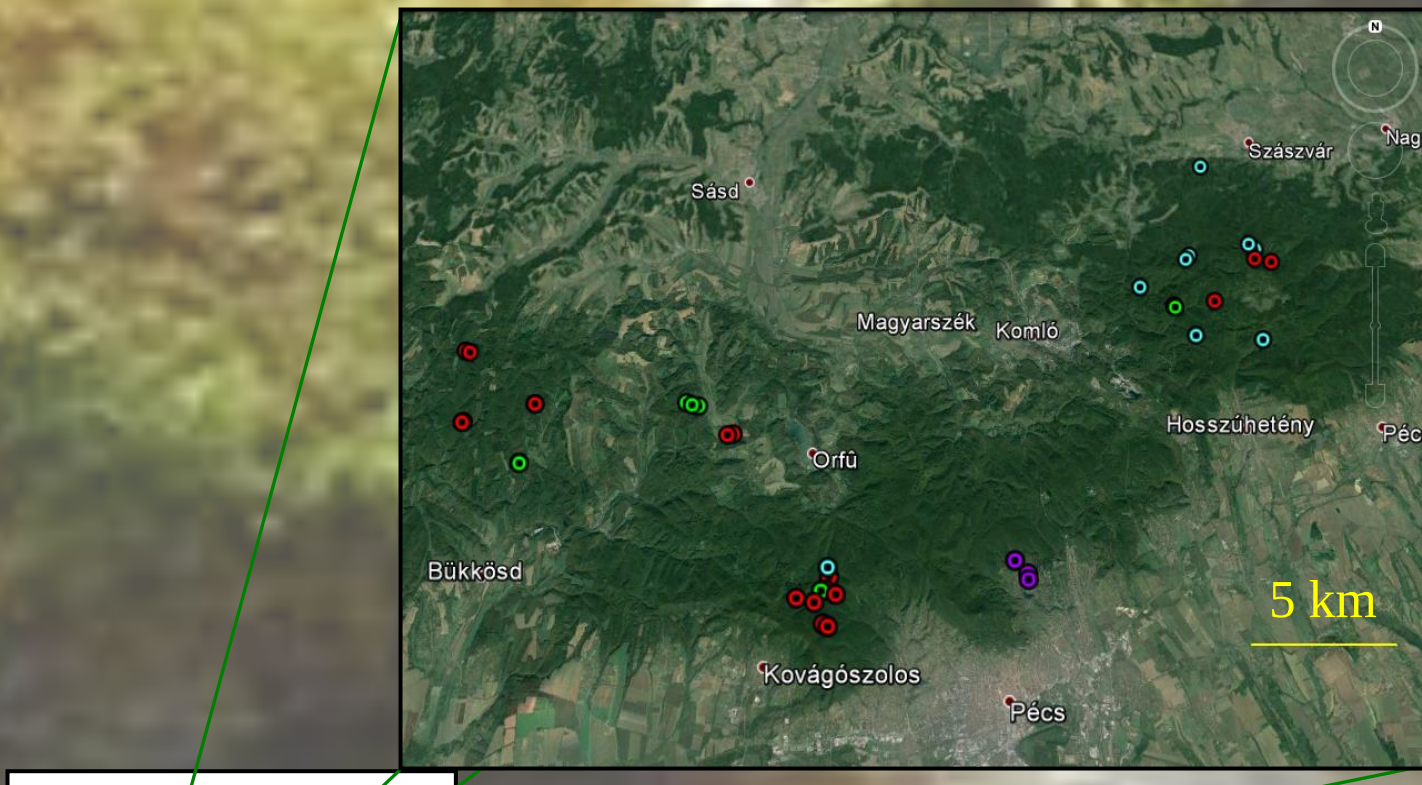

A Mecsek hegység és a Dél-Zselic forrásgyepjeinek (Montio-Cardaminetea) társulástani és ökológiai vizsgálata

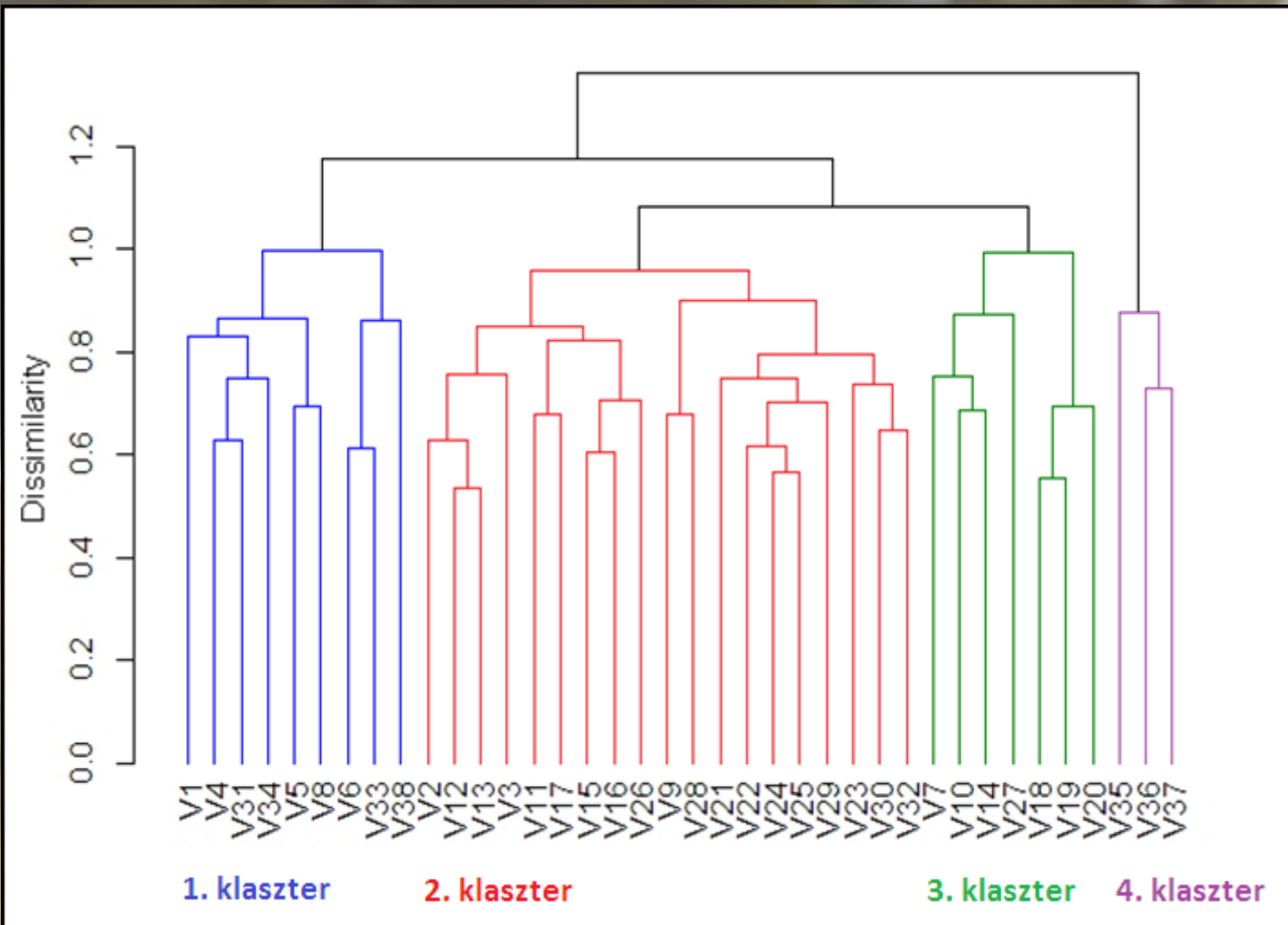
Deme Judit^{1*}, Lengyel Attila², Tóth Antónia¹, Papp Beáta³ & Csiky János¹

¹PTE TTK, Biológiai Intézet, Ökológiai Tanszék, 7624 Pécs, Ifjúság u. 6.; *kvarcit2@gamma.ttk.pte.hu
²MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet, 2163 Vácrátót, Alkotmány u. 2-4.
³Magyar Természettudományi Múzeum, Növénytár, 1476 Budapest, Pf. 222.

A forrásgyepek (*Montio-Cardaminetea*) domb- és hegyvidékek forrásainak előterében, patakok mentén kialakuló nyílt, fátlan társulások, melyeknek fontos jellemzői a hűvös mikroklima, a hideg, tiszta, oxigénben gazdag víz és a vízzel átitatott talaj. Ezeknek a tényezőknek köszönhetően gyakran szubatlantikus, boreális, alpin elterjedésű növényfajok is megjelenhetnek bennük, így a forrásgyepek jelentősen elütnek környezetüktől, növényzetük más szerkezetű és összetételű, mint az őket körülvevő vegetáció. Míg a phanerophyta fajok többnyire hiányoznak az állományokból, a különböző mohafajok nagy változatosságban, mennyiségben képviseltetik magukat; némely faj/nemzetség előfordulása csupán forrásgyepi élőhelyekre korlátozódik. Bár a források Magyarországon „ex lege” védelmet élveznek, a környezetükben előforduló CR vagy EN kategóriába sorolt forrásgyepek florisztikai, társulástani és ökológiai vizsgálata a szomszédos országokhoz képest komoly lemaradásban van. Hazánkban többfelé találhatóak olyan területek, melyekről még nem közöltek forrásgyepi cönológiai felvételeket. Ilyen régió a Mecsek és a Dél-Zselic, ahol természetes, foglalatlan források mentén 38 felvételt (**1. ábra**) készítettünk a Zürich-Montpellier iskola módszerei szerint. A klasszifikációt R-környezetben (agnes, $\beta = -0.25$), a csoportok elemzését JUICE-programban (frekvencia $\geq 50\%$; $\phi \geq 0.30$) végeztük. Az állományokat a fajkészlet és bizonyos abiotikus tényezők (pH, EC) alapján 4 klaszterbe soroltuk (**2. ábra**), közülük három azonosítható a szüntaxonómiai rendszerek alapján, két kimutatott társulást még nem jeleztek Magyarország területéről.

1. ábra. A felvételek elhelyezkedése

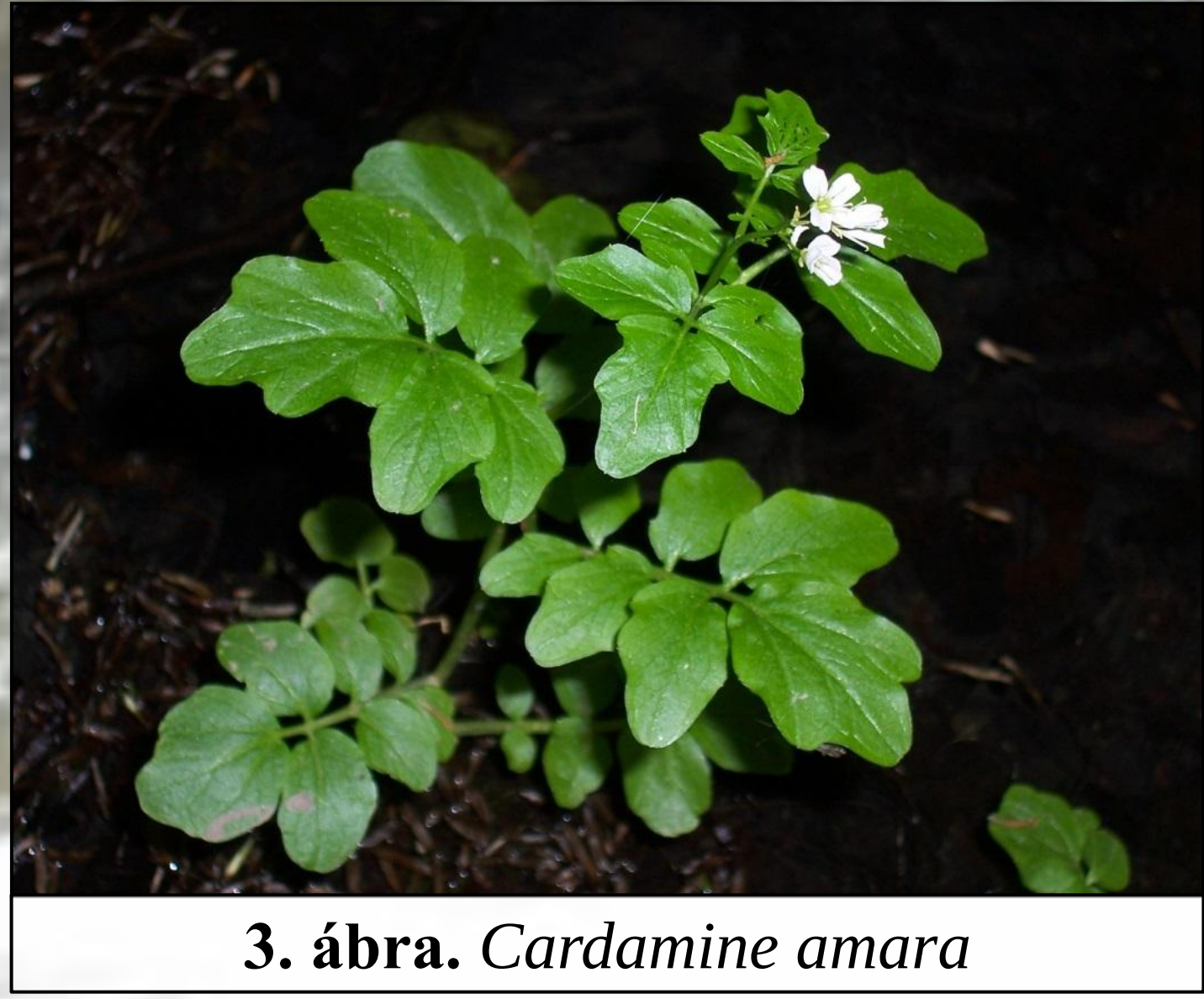
2. ábra. A klasszifikáció eredményeként kapott dendrogram

	<i>Brachythecio rivularis-Cratoneuretum</i>	<i>Caricetum remotae</i>	<i>Cardamino-Chrysosplenietum alternifolii</i>	„4. klaszter”
klaszter	1.	2.	3.	4.
csoport	<i>Lycopodo europaei-Cratoneurion commutati</i>	<i>Caricion remotae</i>	<i>Caricion remotae</i>	pionír állapot miatt besorolhatatlan állományok
karakterfajok	<i>Brachythecium rivulare</i> , <i>Geranium robertianum</i> , <i>Palustriella commutata</i>	<i>Cardamine flexuosa</i> , <i>Carex remota</i> , <i>Ranunculus repens</i> , <i>Rumex sanguineus</i> , <i>Urtica dioica</i> , <i>Veronica beccabunga</i> , <i>Veronica montana</i>	<i>Cardamine amara</i> , <i>Carex remota</i> , <i>Chrysosplenium alternifolium</i> , <i>Myosotis palustris</i> , <i>Ranunculus repens</i>	
Magyarországra új?	✓	✓	X	
domináns szint	mohaszint	gyepszint	gyepszint	mohaszint
pH	bázikus	indifferens	indifferens	bázikus

A 38 állományban 131 edényes növény- és 48 mohafajt sikerült regisztrálnunk, köztük védett és/vagy Magyarországon vörös listás fajokat is, pl. *Aruncus dioicus*, *Asplenium scolopendrium* (NT), *Cardamine amara* (**3. ábra**), *Cardamine flexuosa* (NT) (**4. ábra**), *Carex strigosa*, *Catabrosa aquatica* (NT), *Epilobium obscurum* (VU), *Fissidens incurvus* (EN), *Palustriella commutata* (EN) (**5. ábra**), *Philonotis marchica* (DD) (**6. ábra**). Mindezekon kívül olyan zoológiai ritkaságokat is találtunk a vizsgált területeken, mint pl. *Cordulegaster heros* (NT, fokozottan védett, Natura 2000-es jelölő faj) (**7. ábra**), *Pomatias rivulare* (védett) (**8. ábra**), *Carabus nodulosus* (fokozottan védett, a Mecsekben kipusztultnak hitték). A forrásgyepi társulások tehát nemcsak élőhelyi különlegességük, hanem ritka növény- és állatfajaik miatt is fokozott védelemre és országos szintű kutatásra szorulnak.

3. ábra. *Cardamine amara*

4. ábra. *Cardamine flexuosa*

5. ábra. *Palustriella commutata*

6. ábra. *Philonotis marchica*

7. ábra. *Cordulegaster heros*

8. ábra. *Pomatias rivulare*

Köszönetnyilvánítás
Köszönjük a segítséget Peter Erzbergernek, Horváthné Tihanyi Évának, Ódor Péternek, Kovács Dánielnek és Wirth Tamásnak.